

Obezleşen kentler

Dr. S. Kenan Şahin

1967 yılında Erzurum'da doğdu. 1990'da Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. SSK Amasya Suluova Dispanserinde mecburi hizmetini, Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları Kliniğinde Uzmanlığını, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde İşletme Yüksek Lisansını tamamladı. Özel sağlık kuruluşlarında yöneticilik yaptı. 2000-2004 yılları arasında Pendik Belediye Başkan Danışmanlığı görevinde bulundu. 2005 yılında SSK İstanbul Sağlık İşleri Bölge Müdürü olan Dr. Kenan Şahin, Genel Sağlık Sigortası'nın kuruluş çalışmalarına katıldı. Mart 2009'dan beri Pendik Belediye Başkanlığı görevini yürüten Şahin, evlidir ve 3 çocuk babasıdır.

Sehirler değişen, yenilenen, yaşayan bir organizmadır. Bu organizma, canlı ve cansız yapılardan teşekkül eder. Ancak organizmanın yaşam şekilleri ve ilişki biçimlerini belirleyen, kent kültürü olarak tanımlanan organizasyon da şehrin bir parçasıdır. Başarılı bir tedavi doğru teşhisle mümkündür. Şehir doğru tanınır, ihtiyaçları doğru tespit edilir, imkânları iyi değerlendirilir ise sağlıklı bir organizma ve başarılı bir organizasyon meydana çıkacaktır. Sağlıklı bir şehrin oluşturulmasında, kamunun, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplumun, çıkar gruplarının ve bireylerin etkileri ve katkıları vardır. Biz bu yazıda sağlıklı kent için yerel yönetimlerin payını ve sorumluluklarını değerlendireceğiz.

Sağlıklı şehirler

Sağlıklı kent, öncelikle yaşayan halkın sağlıklı olmasını hedef alan bir şehirdir. Bunun için de şehrin bedenlen ve ruhen insan sağlığına uygun olması gereklidir. Ruhen ve fiziklen yaşayanların kültürüne ve doğasına uygun olmalıdır şehir. Bu da şehirlerin gelişigüzel değil, planlı olması gerekliliğini ortaya koyuyor. Tıpkı planlı yaşayan, düzenli bir hayatı olan bireylerin daha sağlıklı olması gibi, sağlıklı şehir de planlı şehirdir. Planlama sadece

teknik bir yaklaşımla ele alınmamalıdır. Planlamanın felsefi boyutları da göz önünde bulundurulmalıdır. Ruh sağlığının, tıpkı beden sağlığı gibi yaşamsal standartları etkilediğini biliyoruz. Bireyin kültür yapısından yaşam stiline kadar tüm detayları, ruhi ve fiziki ihtiyaçlarını değerlendiren bir plan bakışına ihtiyaç vardır. Bu bir anlamda şehrin ruhunun anlaşılmasıdır. Şehrin ruhu, üzerinde yaşayanların ruhuyla örtüştükçe mutluluk verir. Üzerinde yaşayan toplumun ruhundan izler taşımaktadır şehir. Ve insanı bunaltan değil, insanı ferahlatan şehirler kurulmalıdır.

İnsanlar özünde iyi ve doğrudurlar. Saf ve temiz bireyler olarak doğar, toplumsal hayat içerisinde istikametimizi belirleriz. Arzu edilen bir neslin oluşması, sağlıklı bireylerin oluşması da ancak sağlıklı bir kent ile mümkündür. Kent yaşayanların eğitimiyle ve kültürüyle sosyolojik dokusuyla, yaşam biçimiyle, inancıyla, aidiyetiyle uyumlu olduğu müddetçe üstündeki insanları mutlu eder. Bireyin inançlarıyla çelişen bir şehirde ruhen sağlıklı olması beklenemez. Kültürün yaşatılacağı ve geliştirilebileceği bir şehir insanları mutlu kılar. Sağlıklı Şehirler Projesi de, bir şehrin ne olduğu ve sağlıklı bir şehrin nasıl olması gerektiği sorusundan yola çıkmıştır. Yaklaşımına göre şehir, yaşayan, nefes alan, büyüyen, sürekli değişen bir

iç dinamiğe sahip karmaşık bir organizmaya benzetilmektedir. Sağlıklı bir şehir, çevresini ve kaynaklarını geliştirerek en yüksek potansiyeline ulaşmaya çalışır. Sağlıklı şehir kavramı bir sonucu değil, bir yöntemi ifade etmektedir. Sağlıklı şehir sadece belirli bir sağlık düzeyine ulaşmış şehir değil, sağlık bilincine sahip ve onu geliştirmek için çaba harcayan şehirdir.

Sağlıklı birey için belli öncüllerimiz olabilir. Ancak küreselleşen dünyada, sağlıklı şehirler için tek bir tanım ne kadar uygundur? Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre sağlıklı şehirlerde olması gereken nitelikler şunlardır:

- Nitelikli konut da dâhil olmak üzere temiz, güvenilir bir fiziksel çevre
- Dengeli ve sürdürülebilir bir ekolojik sistem
- Güçlü ve dayanışmacı bir toplum yapısı
- Toplumdaki bireylerin kendi yaşamlarını, sağlık ve refah düzeylerini etkileyen kararlara katılımı ve kontrolü
- Şehirde yaşayan tüm bireylerin temel ihtiyaçlarının (yemek, su, barınak, gelir, güvenlik ve iş) karşılanması
- Herkese açık iletişim olanakları, kaynak ve tecrübeye ulaşılabilirlik
- Geniş kapsamlı, canlı ve yenilikçi bir şehir ekonomisi

- Geçmişe, şehir sakinlerinin kültürel ve biyolojik mirasına ve diğer grup ve şahıslara bağlılığı destekleyen bir yapı
- Tarihsel özelliklere uyumlu ve onları geliştirebilen bir yapıya sahip olma
- Optimum seviyede herkese ulaşabilen uygun halk sağlığı ve sağlık bakım hizmeti
- Yüksek sağlık seviyesine sahip olma⁽³⁾

Kentteki eğitim ortamları, çalışma ortamları sağlıklı bir şehir açısından önemlidir. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirlerin etkili olması, insanların çalışma ortamlarının daha güvenli ve kontrollü olmasını sağlayacaktır. Bireylerin günlük hayatının minimum üçte birini geçirdikleri iş alanlarının sağlıklı ve güvenli olması, sağlıklı şehirler için gerekli altyapıyı oluşturacaktır. Eğitimli toplum, daha huzurlu ve daha mutludur. Eğitim imkânlarının iyi oluşturulduğu şehirlerde bireylerin daha pozitif ve birbirleriyle yaşama konusunda daha saygılı bir toplum olduğu aşikârdır. Özellikle ortak yaşam kültürünün iyi kavrandığı, eğitimle topluma iyi bir şekilde kazandırıldığı yerlerde gerek iletişim gerekse sosyal olarak birey daha rahat ve sağlıklıdır.

Enerji verimliliğini iyi kullanmayan, gereksiz enerji savurganlığı olan kentlerde kirli hava ve kirli çevre has-

talıklara davetiye çıkartmaktadır. Gene atıkların iyi yönetilmediği, atıkların iyi değerlendirilmediği şehirlerde, kirli çevreden dolayı sağlıklı bir toplumdan bahsetmek imkânsızdır. Isı izolasyonları iyi yapılmamış, havalandırmaları, aydınlatılması iyi çözülmemiş kentsel yapılarda nemden dolayı hastalıkların oluşacağı aşikârdır. Tıpkı bunun gibi tüm yapıların düzenlenmesinde önceliğin sağlık olması gereklidir. İnsanların hastalık anında, sağlık hizmetine erişimi ve bu erişimdeki hakkaniyet ve hizmet kalitesi de kent sağlığı açısından çok önemlidir ve sağlıklı yaşam sürelerinin daha yüksek olacağı kaçınılmaz bir kazanım olarak karşımıza çıkacaktır.

Günümüzde giderek artan ve çeşitlenen kent sorunlarına çözüm arayışları daha çok sektörü ilgilendiren ve küresel nitelik taşıyan bir noktaya gelmiştir. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir çevre yönetimi gibi kavramlar insan yerleşmeleri için ön plana çıkarılmaya başlamıştır.⁽⁴⁾ DSÖ'nün sağlığı sadece sakatlık ve hastalığın olmayışı değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik olarak tanımlaması ve "sağlığın belirleyicileri"ne yaptığı vurgu, sağlık politikalarının sadece sağlıkla ilgili profesyonelleri ilgilendirdiği şeklindeki geleneksel anlayışa karşı çıkan sağlığa bakış açısını yansıtılmaktadır.

Çocukların, yaşlıların ve engellilerin korunduğu, özel politikaların geliştirildiği, yaşama katılırken tedavi ve teşhis imkânı sağlandığı şehirler; hastalıklarla mücadele ve hastalıklara müdahale noktasında daha başarılı olacaktır. Hayır işleyen önemseyen insanların, daha iyi bir toplum oluşturmada daha başarılı olduklarını biliyoruz. Toplum içerisindeki dayanışma ne kadar güçlendirilir ve uçurumlar ne kadar azaltılırsa o kadar huzurlu ve sağlıklı bir şehir olacağı su götürmez bir gerçektir.

Artık bilgi tecrübeli bireylerin birikimlerinden süzülmeden çocuğa aktarılıyor. Televizyon karşısında büyüyen çocuklar, TV yıldızları gibi giyinip, onlar gibi medyatik kişiliğe sahip olmak gibi bir ideale sahip oluyor. Kent içi organizmanın fast-food bilgi tüketiminden dolayı kanserleşmiş kültürü hızla yayılıyor. Kentleri bir organizma olarak ele alırsak en belirgin tabirle şehirlerimiz obezleşmektedir.

Sağlık birçok mesleğin ve farklı sektörlerin işbirliğini gerektiren bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu bakış açısı çerçevesinde, Alma-Ata ve Ottawa Konferansları "herkes için sağlık" ilkelerinin belirlenmesi gibi uluslararası çok sayıda toplantı, konferans vb. girişimler 1987 yılında DSÖ'nün öncülüğünde başlatılan "Sağlıklı Şehirler Proje"sinin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Şehirlerde yaşayan ve çalışan insanların fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel refahını artırmayı amaçlayan Sağlıklı Şehirler Projesi ilk olarak DSÖ Avrupa Bölge Ofisi tarafından 11 Avrupa şehrinde başlatılmış ve önce Avrupa'da sonra dünyanın diğer bölgelerinde hızla yayılmaya başlamıştır.⁽⁵⁾

Öncelikle şehirde yaşamın standart bir hal alması imkânsız olduğu gibi şehir dışı yaşamlarda da aynı farklılıklar gözlemlenmektedir. Huzurevi ve çocuk esirgeme kurumları, aile kavramının ne denli zarar gördüğünü gösteriyor. Eski dönem insanların gerek ruhsal olarak gerekse fiziksel olarak kendilerini aileden destek alarak güçlendirmesinin aksine, şimdiki insanın yalnızlaşması ve tüm problemlere açık hale gelen psikolojisi, aynı zamanda tırmanan psikolojik problemlere meydan hazırlıyor. Oluşan çatlaklar sadece bireyler arası çatışmayı değil, aynı zamanda bireyin yalnızlaşmasını da beraberinde getiriyor.

Çocukların, yaşlıların ve engellilerin korunduğu, özel politikaların geliştirildiği, yaşama katılırken tedavi ve teşhis

imkânı sağlandığı şehirler; hastalıklarla mücadele ve hastalıklara müdahale noktasında daha başarılı olacaktır. Aynı şekilde dezavantajlı kesimlerle bir arada yaşamak zorunda olan, özellikle annele- rin ve diğer aile bireylerinin korunduğu ve desteklendiği bir kent, daha sağlıklı bir şehir olacaktır...

Yalnızlaşan bireyin kendini bir yere ait hissetmek istemesi veya bir şeye ait hissetmesi sonucunda oluşan boşluğu neler mi dolduruyor? Çağımızın en büyük salgınlarından birisi olarak madde kullanımı, dünyanın pek çok bölgesinde artmaktadır. Sosyal sağlık sorunları da ruh sağlığı sorunları gibi gelişmekte olan ülkelerde artış göstermektedir. Zührevi hastalıklar, AIDS, aile yıkımları ve şiddet, gelişmekte olan dünyada hızla yayılmaktadır. Küreselleşme ile birlikte toplumun en zengin ve en yoksul üyeleri arasındaki uçurum büyümekte ve sefalet sınırlarında yaşayan insanlarda en yüksek morbidite (hastalanma) ve mortalite (ölüm) oranları gözlenmektedir. ABD gibi zengin ülkelerde bile, gelire göre sağlık göstergeleri kötüdür.⁽⁶⁾ Sadece bağımlılık yapan madde kullanımı değil, aynı zamanda sosyal ağlar üzerinde meydana gelen istif bilgi birikimi, modernize olan iletişim araçlarının yeniliğine yetişme duygusu, bireyi yurtsuzlaştırıyor.

Fransız düşünür Paul Virilio (1994, 1995) iletişim otoyollarının inşasıyla birlikte yeni bir fenomenle yüz yüze geldiğimizi iddia etmektedir: Yönelim kaybı. Hissedilen gerçeklik artık iki surettedir: Sanal gerçeklik ve "hakiki" gerçeklik. Bu olgu gerçekle iki türlü ilişki kurmamızı sağlamaktadır. Böylece insanlar yönelimlerini sağlayacak referans noktalarını yitirmektedirler. Uzaktan görme, uzaktan işitme, uzaktan eylemde bulunma imkânlarıyla varlık köksüzleşmektedir. Önceden, "olmak" deyince "bir yerde olmak", burada ve şimdide konuşlanmak kastedilirdi; siber uzayda ise hemen, birden, her yerde olmak mümkündür ve bu da varlığın özünü zedelemektedir. Gerçeklik artık stereo-gerçekliktir.⁽⁷⁾ Yerleşik yaşama geçişimizin üzerinden yüzyıllar geçerken, birey sanal dünya veya sanallaşan küresel dünya üzerinde yeniden göçebeleşmektedir. Bu göçebelik beraberinde yurtsuz, kültürsüz ve konumsuz bireyleri meydana çıkartıyor.

Organizma olarak şehir

Kentleri bir organizma olarak ele alırsak en belirgin tabirle şehirlerimiz obezleşmektedir. Sadece insan çeşitliliği açısından değil yaşam stilleri, yaşam standartları açısından da karmaşıktır. Gerek kentte yaşayanlar gerekse kenti yönetenler açısından çok bilinmeyenli denklemleri meydana getirir. Yapılaşma, güvenlik, atıkların bertarafı, temiz su

temini, hava kirliliği, itfaiye hizmetleri, gürültü, trafik, ormanların, yeşil alanların, denizlerin ve göllerin değerlendirilmesi ve daha pek çok konuda çözümler yerel yönetimlerin gündemini oluşturmaktadır. Bu ilişkiler sonucu sağlık alanında; bulaşıcı hastalıklara karşı alınabilecek önlemler, yaşlılara ve engellilere yönelik hizmetler, sağlık kurumlarına; çocuk yuvası ve yurtlarının işletilmesi, fuhuş ve fuhuş yoluyla bulaşan hastalıkların çözümü, mezarlıklar, hayvan sağlığı, hayvan kesimi, sahipsiz hayvanlar ve neden oldukları hastalıklarla mücadele, gıda üretimi, satışı, denetimi, arıtma tesisleri gibi birçok konuda yeni yaklaşımlar ve çözümler elde etmek mümkün olabilir.⁽¹⁾

Kent organizmasının en küçük yapı taşı birey

Sağlıklı şehirler, sorunların yeni yaklaşım yollarıyla ele alınmasını ve yeni bakış açılarını gerektirir. Geleneksel yerel yönetim modellerinde vatandaşlar yetkililerce sağlanan hizmetlerin tüketicisi olarak görülürken, toplumu yönetimin ortağı olarak kabul etmek gerekmektedir. Geleneksel yönetim anlayışında, yöneticiler çoğunlukla toplum için en iyi olanın ne olduğuna onların adına karar vermektedir. Geri çekilmeyi öğrenme ve toplumun liderliği üstlenmesine izin vermek, seçilenler ve diğer çalışanlar için her zaman çok kolay olmayabilir.

Uygulama sürecinde tahmin edilebilirliğin ve kontrolün zor olmasından dolayı yaşanabilecek belirsizlikler ve kaos durumlarına karşı toleranslı olmak önemlidir. Toplumla birlikte çalışma, farklı yetenekler, daha az ego, daha çok sabır gerektirmektedir. Belediye başkanı ve meclis; emir verme ve kontrol etme şeklindeki geleneksel liderlik anlayışından, kolaylaştırıcı ve bir araya getiren liderlik modeline geçmek zorundadır.⁽⁸⁾ Liderlik farklılıkları bir araya getirip bunları ortak bir amaç için tek bir noktada birleştirme özelliğidir.

Toplumlarda yaşam alanlarının farklı gruplara göre belirlenmesi, seçici körlük oluşturuyor. Çocuklarımızın ahlaki ve sosyal yapıları, büyükleri tarafından değil, popüler kültür, medyatik kişiler, televizyon ve gündemle belirleniyor. Yani bilgi, tecrübeli bireylerin birikimlerinden süzülmeden çocuğa aktarılıyor. Televizyon karşısında büyüyen çocuklar, Televizyon yıldızları gibi giyinip, onlar gibi medyatik kişiliğe sahip olmak gibi bir ideale sahip oluyor. Yeni yetişen toplum altyapısı, örneklerini, kavram ve düşünce yapılarını medyadan alıyor. Kent içi organizmanın fast-food bilgi tüketiminden dolayı kanserleşmiş kültür hızla yayılıyor. Aile gelenek ve görenekleri, yüzyılların birikimiyle şekillenirken, şimdinin modern kültürü sürekli değişim içerisinde ilerliyor.

Yapılan araştırmalar, doğanın korunduğu Karadeniz’de daha az, çarpık kentleşmenin yoğun yaşandığı göç alan büyükşehirlerde ise ruhsal hastalıklarının daha yoğun yaşandığını ortaya koyuyor.

Biz kent hayatının gönüllü bir kölelik olduğunu biliyoruz. Kentte yaşamak, insanların birtakım beklentilerine, birtakım kişisel hırslarına, arzularına, beklentilerine gem vurma ihtiyacı oluşturduğunu gözlemliyoruz. Oysaki birlikte yaşama költürü için gerekli olan atmosferde, ötekinin, komşunun ve diğer toplum kesimlerinin önemsenmesi gereklidir. Hayır işleyen, güzel işlere imza atan, diğerinin sıkıntısını veya yaşamsal standartlarını önemseyen insanların, daha iyi bir toplum, daha sağlıklı bir yaşam alanı oluşturmada daha başarılı olduklarını biliyoruz. Toplum içerisindeki dayanışma ne kadar güçlendirilir ve uçurumlar ne kadar azaltılırsa o kadar huzurlu ve sağlıklı bir şehir olacağı su götürmez bir gerçektir.

şehirlerin yoğunluğu-obezitesi, bireylerin kanser költürleri benimsemesi ve moda költürlerin “ben” kavramını meydana çıkartmasıyla had safhaya ulaşan problemler bütününü beraberinde getiriyor. İnsanların adalet duygusunun iyi karşılandığı -hem hukuki hem de toplumsal anlamda- eşişsizliklerin, çatışmaların, haksızlıkların olmadığı bir toplum, insanların daha mutlu olacağı, ruh ve beden sağlıklarının daha iyi olacağı toplumdur.

İnsan kimliğini ve kişisel özelliklerini belirleyen DNA yapısıyla eşdeğer, kentlerin kimliklerini belirleyen bireyin költürü; artık küresel dünyanın medya sistemleri, popölerizm akımlarına göre hırpalanır durumdadır. Popöler akımların veya farklı tarzların gençler tarafından bir anda kabul edilip kanser hücreleri gibi bir anda çoğalmasının sebebi de aile içerisindeki rol modellerden uzaklaştırılmış, anlam arayışındaki bireydir. Hücre zarının zararlı maddeleri içeriye almaması gibi toplumların süzen ve inceleyen yapısı yerine, kabullenen ve direk olarak tüm müdahalelere açık yapısı, birey ve şehir hayatı açısından kanserli bir yapıyı meydana çıkartmaktadır.

Organizasyon olarak şehir

Fazla insan, hızlı büyüme, yetersiz kentleşme, plansız yapılaşma, fazla seçenek, takipsiz güç sonucu kontrolsüzleşen şehirler, sadece fiziksel anlamda değil, ruhsal anlamda da bir bütönlük içinde değildir. Kent yaşamı içerisinde organizasyonda yer alabilmek için karşılanması gereken ihtiyaçların fazlalığı ve gücün yetersizliği, bireyi koşuşturma içerisinde yorulmaya ve yetersizlik duygusuyla karşı karşıya

bırakıyor. İnsanlık “Nasıl daha doğru yaşarım?” sorusunun cevabının peşinde. O halde bir durup düşünmek gerekiyor. ⁽⁹⁾ Organizasyondaki bireylerin sağlıklı yaşamı, bütönsel organizasyonun da sağlıklı ilerlemesini sağlar. Yakın tarihte Vietnam, Irak, Afganistan gibi savaşlardan sonra ABD’de yapılan araştırmalar, Amerikalı savaş gazileri arasında intihara rastlanma sıklığının savaşta ölenlerden fazla olduğunu gösterdi. ⁽¹⁰⁾ Özellikle i çatışma ve politik kaosun olduğu ölkelerde intihar oranları belirgin bir artış göstermiştir. ⁽⁶⁾ Bireylerin yaşamları her ne kadar “ben” kimliği çerçevesinde şekillense de yaşamı kıymetlendiren kavram “biz” diyebilmektir. Biz diyemeyen bireyler, “ben” kavramının bencilliği, kibri ve hırsından etkilenerek kişisel bir kaos yaşıyorlar. Biz, bir başkasından ayrı değiliz. Farklı dilleri konuştuğumuz, farklı költürleri paylaştığımız dünya içerisinde bütöncöl bir ruh vardır. Bu ozon tabakasının delinmesinin, tüm dünyayı etkilemesi gibi bir bireyin ruhunda oluşan hasar, toplumsal yapı içerisindeki herkesi etkilemektedir. Kent yaşamında bireyin “ben” diyerek oluşturduğu yalnızlıktan aldığı güc ve “biz” diyerek oluşturduğu bütönlükten aldığı güc farklı yönelimleri tetikler. İnsanın kendi içinde bir yolculuğa

Tıpkı planlı yaşayan, düzenli bir hayatı olan bireylerin daha sağlıklı olması gibi, sağlıklı şehir de planlı şehirdir. Planlama sadece teknik bir yaklaşımla ele alınmamalıdır. Planlamanın felsefi boyutları da göz önünde bulundurulmalıdır. Şehrin ruhu, üzerinde yaşayanların ruhuyla örtüştükçe mutluluk verir. Üzerinde yaşayan toplumun ruhundan izler taşınmalıdır şehir. Ve insanı bunaltan değil, insanı ferahlatan şehirler kurulmalıdır.

çıkması ve kendini fark etmesi iki aşamalı bir süreçtir. Birinci aşama farkındalık, ikincisi bilgilendirilmedir. İnsanın bir şeyin üzerinde düşünebilmesi için önce onun farkına varması gerekir.⁽¹¹⁾ Bütünsel organizma içerisinde bireye düşen sorumluluk, "gerçekleştirebileceği" sorumluluk olduğu sürece, bireysel yükümlülük de sorumluluğu "en iyi şekilde" gerçekleştirmek olmalıdır.

İnsanların kendi yaşamları üzerindeki kontrol gücünü artırma ve bu şekilde sağlıklarının iyileştirilmesi olarak tanımlanan "sağlığı geliştirme",⁽¹²⁾ var olan sağlık koşullarındaki farklılıkları gidermeyi ve tüm insanların, sağlık potansiyellerine tam olarak ulaşabilmesi için eşit olanaklar ve kaynaklar sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde sorumluluk sadece sağlık sektörüne ait olmayıp, hükümetler, hükümet dışı organizasyonlar, gönüllü kuruluşlar, yerel yönetimler, endüstri kuruluşları ve medyanın ortak sorumluluğu ve işbirliğine dikkat çekilmiştir.⁽¹³⁾

Kentsel yönetimlerin sağlık politikalarında birey katılımı

Kentsel yönetimlerin sağlık politikaları şu dört madde altında toplanabilir:

- 1) Sağlık eğitimi
- 2) Koruyucu hekimlik
- 3) Tedavi edici hekimlik
- 4) Fiziksel, sosyal ve psikolojik rehabilitasyon

Büyük kentlerde insan sağlığını korumada, koruyucu hekimlik ve sağlık eğitiminin önceliği ve özel bir önemi vardır. Sağlık sorunlarını çözmüş ülkelerde de yapılan budur. Halk sağlığını korumada temel hedef hastalık oluşmasını önlemektir.⁽¹⁴⁾ Nitekim hastalık üreten koşulların oluşmasını önlemek hem daha kolay hem de bireyleri tek tek tedavi etmekten daha ekonomiktir. Dolayısıyla daha akılcıdır. Ayrıca hasta sayısını azaltacağı için tedavi edici hekimlik hizmetlerinin daha kaliteli ve daha etkili bir şekilde sunulmasını da sağlar.⁽¹⁵⁾

Bireyin sağlıklı bir şekilde yaşaması, hasta bireyin tedavisinden hem daha kolay hem de daha ucuzdur. Ancak bu süreç, uzun bir zaman diliminde şekillenir. Sağlıklı yaşam biçiminin oluşturulduğu en önemli altyapı ise kentsel altyapıdır. İnsanların yeme içme, spor yapma, dinlenmeleri, hareketlilikleri kent altyapısının oluşturduğu altyapıyla mümkündür. Bireyin kendi kendinin doktorluğunu yapması ve bireysel sağlığına dikkat etmesi, sağlık hizmetlerinin kurumlar aracılığıyla değil, bireyler aracılığıyla ulaşmasını da sağlayacaktır.

Sağlıklı şehirlerin önemli bileşenleri olarak görülen halkın hizmetlere katılımı, ilgili sektörlerin işbirliği ve yerel yönetim anlayışı gibi ilke ve kavramlar Belediye Kanunu'nda, hemşehri hukuku, kent konseylerinin kurulması, belediye hizmetlerine gönüllü katılımı ve ihtisas komisyonları hakkındaki düzenlemelerle ele alınması sağlıklı şehirlerin uygulanabilirliği açısından önemli gelişmeler olarak kabul edilmelidir.⁽¹³⁾

Günümüzde kentlerin sürdürülebilir, sağlıklı ve daha yaşanabilir mekânlar haline getirilmesinde yerel yönetimler ve toplumdaki tüm aktörlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Sağlıklı şehirler, yerelden küresele sağladığı bağla bu sorumluluğun gerçekleştirilmesinde önemli bir işlev göreceği açıktır. Model, toplumun gelişmesi, geleneksel yerel yönetim anlayışı ve sorumluluklarında farklı düşünebilmeye istekli olan organizasyonlar ve bireylerin yaşam kalitesinin artırılması için güçlü bir model sunmaktadır. Bununla beraber yerel yönetimler, toplumdaki sorunları sadece sağlıklı şehirler modeli için aday olarak çözemeyeceklerinin farkında olmalıdır.⁽¹⁶⁾

Yaşlı kent merkezlerinin sıklığı, yeni kurulan yerlerin plansız ve kontrolsüz yapılaşması, konut, işyeri, otopark, sanayi bölgesi projelerinin zamanında ve yeterince hayata geçirilmemesi kentlerde yaşamın zorlaşmasının esas nedenleridir. Bu zorluklar çocuk yetişmesini, yaşlıların ve engellilerin hayatın içine çekilmesini, hastaların

şifa bulmasını, evde veya bir işyerinde çalışan tüm kentlilerin temiz ve sağlıklı bir çevrede dinlenerek huzur bulmasını imkânsız hale getirmektedir.⁽¹⁷⁾

Kentler işyeri, sanayi tesisi, okul gibi kuruluşların merkezi olmaları ve ekonomik nedenlerle insanların tercih ettikleri yerleşim yerleri olmalarından ötürü, barındırdıkları her yaşta kent insanına farklı olanaklar sunabildikleri takdirde uygarlık merkezlerine dönüşebilir. Bu farklı mekânlar arasında önceliği, kentin her yerine dağılmış kişi başına yeterli yeşil alan ve korular alır. Düzenli ve açık trafik, kültür tesisleri, açık ve kapalı spor alanları, lokaller, kulüpler, sosyal tesisler, kreşler, çocuk yuvaları, yurtlar, huzurevleri, mabetler, mezarlıklar, müzeler, gösteri, sergi ve fuar alanları, gününbirlik piknik alanları, akvaryum, hayvanat bahçeleri, milli parklar, göller, göletler, islah edilmiş dereler, deniz kenarları, gezi ve bisiklet yolları uygar kentlerin en belirgin özellikleridir. İnsanoğlunun yaşamak için tercih ettiği bu tarz kentler bu özellikleri nedeniyle daha fazla turist çekmekte ve daha fazla göç almaktadırlar. Bu kentlerin güzelliğini koruması ancak bu tarz yapılaşmanın tüm ülke sathına yayılmasıyla mümkündür.⁽¹⁸⁾

Kent yaşamında yönetici rolünde olan kurum veya kuruluşların, tıpkı bir immün sistem gibi, şehirdeki problemleri değerlendirerek en kısa zamanda ve en doğru şekilde çözüm üretmesi gereklidir. Bu süreçte kurumsal eksende "benim" isim, "benim" hizmet alanım kavramı yerine "bizim" şehrimiz yaklaşımıyla koordineli şekilde sağlık hizmetlerinin yürütülmesi gereklidir. Dünya küçük bir köy haline gelirken birey ulaşamaz uçurumlarla kendi evrenini oluşturuyor. Bu noktada kentin organizma ve organizasyon işlevleri göz önüne alınarak yapılabilecek analizlerle, değişken durumlar ve sorunlar tespit edilmelidir. Kent yöneticileri gerek sağlık gerekse tüm kent ihtiyaçlarının giderilmesi için gününbirlik moda kültürler yerine, köklü kültürlerden örneklerle problemlere yaklaşmalıdır. Düşünürlerin, şairlerin ve bilim adamlarının birbirlerinin dilini anladığı bir dönüşüme ihtiyacımız var.⁽¹⁹⁾

Sonuç

Toplumunun %80'inin kentlerde yaşadığı bir Türkiye'de yerel yönetimlerin başarısının bir kolu da sağlık olacaktır. Gerek tek başına sağlık alanında yapılan çalışmalar, gerekse sağlığa katkı sağlayacak çalışmalarla sağlıklı şehirler inşa edilebilir. Ancak bu süreçte en önemli öncelik, yerel yönetimlerin sağlığa bakış açısıdır. Sadece fiziki yatırımlarla değil, sosyal, sportif alanlar ve şehrin dinamizmi içerisinde bireyin diğer ihtiyaçları da göz önüne alınmalıdır. Bütün bunlar kentsel yönetimlerin politikaları ve destekleriyle

hayata geçirilebilecek faaliyetlerdir. Üst kurumlara koordineli bir şekilde oluşturulacak olan projelerin gerek yerel gerekse ulusal düzeyde sağlık standartlarının istenilen seviyeye ulaşılması açısından önemlidir. Uluslararası alanda yapılan sağlık çalışmaları ve yürütülen sağlık politikalarının içerisinde yer almak, sağlıkla ilgili belirlenen standartları düzenlemek ve geliştirmek hedefiyle çalışmaları hayata geçirmek gereklidir.

Kaynaklar

- 1) Hamzaoğlu O. Seçilmiş dünya örneklerinde mezuniyet sonrası halk sağlığı eğitimi. Sağlık Dergisi 68:67,1996
- 2) <http://www.sagliktanabiz.com/haberler/yerel-yonetimler-ve-halk-sagligi.html> (Erişim tarihi: 06.05.2014)
- 3) WHO Regional Office for Europe (1997), *Twenty Steps For Developing a Healthy Cities Project*, 3th Edition, Geneva, <<http://www.euro.who.int/document/e56270.pdf>>, (Erişim tarihi: 06.05.2014).
- 4) Aktel, Mehmet (2003), *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- 5) Irvine ve diğ., (2006), "A Review of Major Influences on Current Public Health Policy in Developed Countries in the Second Half of the 20th Century", *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, Vol. 126, No. 2, p.73-78.
- 6) Sayar, Kemal. *Özgürlüğün Baş Dönmesi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), s. 65

7) Sayar, Kemal. *Özgürlüğün Baş Dönmesi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), s. 60

8) Douglas K, Clark MA (2000), "The City Governments's Role in Community Health Improvement", *Public Health Reports*, Vol.115, p.216-220.

9) Tarhan, Nevzat. *Yunus Terapi*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), s. 153

10) Tarhan, Nevzat. *Yunus Terapi*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), s. 21

11) Tarhan, Nevzat. *Yunus Terapi*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), s. 115

12) Raphael ve diğ., (1999), "The Community of Life Project: A Health Promotion Approach to Understanding Communities", *Health Promotion International*, Vol.14, No.3, p.197-205

13) http://www.academia.edu/2257068/Saglikli_Sehirler_Olusturma_Surecinde_Yerel_Yonetimlerin_Rolu (E.T. 06.05.2014)

14) BPA Working Party. *The needs and cares of adolescents*. Br Paediatr Assoc Pub. London 1989

15) Zülfiyar B. İstanbul'un sağlık sorunlarını yüklenmek, İstanbul'da Sağlık. 1 (1):28 1996

16) Douglas K, Clark MA (2000), "The City Governments's Role in Community Health Improvement", *Public Health Reports*, Vol.115, p.216-220.

17) Zülfiyar, Bülent. 95 Sağlık dolu bir yıl. İstanbul. Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Baskı Yay. No:4, 1996

18) Osborn HH. Health maintenance organizations; managed care or mismanaged care? *Ann Emerg Med* 27:225,1996,

19) Sayar, Kemal. *Özgürlüğün Baş Dönmesi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), s. 117

Şehirlerin yoğunluğu- obezitesi, bireylerin kanser kültürleri benimsemesi ve moda kültürlerin "ben" kavramını meydana çıkartmasıyla had safhaya ulaşan problemler bütünü beraberinde getiriyor. Kent yöneticileri gerek sağlık gerekse tüm kent ihtiyaçlarının giderilmesi için gününbirlik moda kültürler yerine, köklü kültürlerden örneklerle problemlere yaklaşmalıdır. Düşünürlerin, şairlerin ve bilim adamlarının birbirlerinin dilini anladığı bir dönüşüme ihtiyacımız var.